

Kako biti hitrejši od vode?

SOOČILI SMO DVA VIZIONARSKA STROKOVNJAKA – DR. ROBERTA GOLOBA, PREDSEDNIKA UPRAVE GEN-I, IN DR. UROŠA AHČANA, STROKOVNJAKA REKONSTRUKCIJSKE IN ESTETSKE KIRURGIJE IZ UNIVERZITETNEGA KLINIČNEGA CENTRA LJUBLJANA.

DR. LUCIJA MULEJ

Četudi sogovornika prihajata z različnih področij, ju povezuje dvoje: vrhunskost v vsem, kar počneta, in skupna zaveza trajnosti. Dr. Ahčan zagovarja trajnostno medicino, dr. Golob trajnostno gospodarstvo. Oba prisegata na svoje ljudi in uigranost ekip, brez katerih ne bi zmogla prodorno delovati. Dr. Ahčan je v svetu medicine sprva opozoril nase z mikrokirurško tehniko rekonstrukcije dojke s 3D-modelom, ki so jo pred leti prvi na svetu izvedli v UKC Ljubljana pod njegovim vodstvom, nato pa je s popolno rekonstrukcijo nosu onkološke bolnice postal Delova osebnost leta 2018. Prvi mož skupine GEN-I, dr. Golob, pa želi z več kot 500 sodelavci prispevati svoj delež k zeleni preobrazbi, katere končni cilj je brezogljična družba.

Dr. Golob, zemljevid ekonomije se spreminja dnevno. Kar se nam je včeraj zdelo bistveno, je danes že pozabljeno. Če v tem času želimo plavati s tokom, se zdi, da moramo biti hitrejši od vode.

Res je in vodo ukrotiš le tako, da si hitrejši od nje, kar se nauči vsak uspešen kajakaš. Poleg jasnih stališč so ključna pravočasna in odločna dejanja.

Kako to dosegate v podjetju GENI-I?

Pri GEN-I smo od ustanovitve leta 2004 skrbeli za dvoje: hitro rast navzven in na trgu ter za kontinuiteto in prilagodljivost navznoter, v ekipi. To nam je omogočilo, da smo ustvarili uspešno zgodbo, ki je že zdavnaj preseгла meje Slovenije. GEN-I lahko danes promovira zeleno preobrazbo (transformacijo) energetike ravno zaradi uspešnega trgovanja in prodaje. Šele ko podjetje dozori v poslovni stabilnosti, lahko začne družbi vračati. Ne samo materialno, ampak tudi vrednostno. Zato si vsako večje podjetje poleg zaslužka na razvojni poti osmisli vizijo, poslanstvo ter širši prispevek družbi kot celoti. Mi smo

na prvo mesto postavili prehod v brezogljično družbo. Temu prilagajamo naše celotno delovanje.

Mar svet zares postaja nevaren? Globalno segrevanje, koronavirus, omejeni viri, povečevanje prebivalstva ...

Po eni strani svet zares deluje kompleksno in nevarno, po drugi pa nam lahko prav uporaba ustreznih zelenih tehnologij in podatkovne analitike pomaga, da probleme poenostavimo in svet naredimo bolj predvidljiv in s tem varnejši. Seveda se ne moremo izogniti vprašanju varnosti in etike novih tehnologij, umetne inteligence, podatkovne obdelave, saj se nove dileme narišejo samodejno. Podobno velja za vprašanja trajnostnega gospodarjenja oziroma gospodarske rasti, ki se prav tako zarišejo sama po sebi.

Kako razmejiti etiko in odgovornost do idej napredka in gospodarske rasti?

Sam sem večni optimist. Z zgledom želim dokazati, da je mogoče razvoj usmerjati tudi na način, ki ves čas išče ravnovesje med poslovno rastjo, družbeno pravičnostjo in ohranjanjem okolja.

Dr. Ahčan, je lahko tudi medicina trajnostna in zelena?

Za trajnostni razvoj medicine je potreben tudi trajnostni razvoj kadrov vseh profilov, sodobne opreme, ustreznih prostorov, predvsem pa znanja in izsledkov raziskav. Premalo kadra ob še tako visoki usposobljenosti, znanju in hotenju posameznikov pomeni konec trajnostnega razvoja. Medicina naj se razvija skladno z novimi spoznanji in dobro je, da ostane »evidence based« in nikakor »industry based«, pod vodstvom marketinga multinacionalk. Še večja pa je nevarnost, da medicino usmerja dr. Google, temelječ na lažnih novicah ali izmisljenih posameznikov, vplivnežev in organiziranih skupin, katerih prikriti cilj je zgolj kovanje dobička. To je še dodaten korak v napačno smer.

Dr. Golob, kako se torej zelena preobrazba vpenja v poslovno logiko delovanja današnjih družb?

Posel je eno, a okolje ni nekaj drugega. Vsi smo del narave, imamo le ta planet, na katerem bivamo. Zelena preobrazba razume celovitost planeta in naravo ciklov na sonaravni način. S tem podpira vsako posamično ravnovesje. Ideja napredka, linearne rasti in linearnega časa je le fikcija naše civilizacije, tako kot je arbitraren čas, ki ga merimo prek ničelnega poldnevnik. A resnična narava procesov rasti, med drugim tudi trgov in borz, je ciklična in hkrati kaotična ter pogosto naključna. Narava ne ve, koliko je ura! Ve pa, kateri cikel je na vrsti, in vselej uigra neko lastno ravnovesje.

Ali posel ruši naravno ravnovesje?

Tako v poslu kot življenju mnogokrat operiramo z neznankami, s popolnoma nejasno sliko stanja stvari. Zato je delovanje, ki je hitreje od vode, večina. S tega vidika odpira zelena preobrazba nove dimenzije trajnostnega gospodarstva, ki temelji na ciklih. Na nekem ravnovesju in redu. Zelena preobrazba s svojimi trajnostnimi produkti, ki posameznika razumejo v času in prostoru, skrbi za njegov jutri. Podpira ciklično rast in napredek, ki je vselej mogoč s tehtnimi premisleki, morda tudi s trenutnimi zastoji in navidezno stagnacijo. Saj vsi poznamo rek »pol koraka nazaj, da lahko naredimo dva naprej«. In to je rast, ki na daljši rok omogoča povsem drugo kvaliteto. Klasično abecedo posla podpira, saj ga osmišlja z novimi vizijami za prihodnost. Pri boju proti podnebnim spremembam v ospredje vse bolj stopajo posamezniki: svet nacionalnih držav, kot smo ga poznali, se izgublja pred našimi očmi. A sočasno že opazujemo gradnike novega, ki so povezani z novimi tehnologijami in vprašanji etike. Zato je ključnega pomena, da poleg trajnostne rasti in gospodarstva poskrbimo za družbeno pravičnost in solidarnost, ki je lahko vezni člen ali rdeča nit nove preobrazbe.

Dr. Ahčan, v medijih večkrat poudarjate, da smo na poti razvoja prihodnosti, ki je trenutna sedanost, zašli. Kako na čas, v katerem bivamo, gledate z vidika medicine, ki je, poleg farmacije, pomembna silnica trajnostnega in celovitega razvoja naroda?

V zadnjih desetletjih smo dosegli izjemen napredek zlasti v tehnološkem smislu, pri umetni inteligenci, avtomatizirani proizvodnji, a zašli v potrošniško družbo, kjer se vedno znova postavlja nove, drugačne in višje lestvice uspeha. Prav zato je največjo ceno plačal človek, ki je zdaj manj razmišljujoč in brezobziren, zagrenjen in nazadnje celo izgorel, programiran in nadzorovan. Življenjska doba se podaljšuje, vendar so se pojavile nove bolezni, ki uničujejo lepoto življenja in bivanja, s čimer vplivajo na njegovo kakovost. Problem so zlasti izgorelost in duševne motnje, motnje hranjenja in presnove, ki so zamenjale nalezljive bolezni, ki so v preteklosti vplivale na zgodovino človeštva in smo jih z znanstvenim pristopom in cepivi znali omejiti ali izkoreniniti. Pa še tu se zaradi nezaupanja v zaščitno cepljenje in pojava novih virusnih okužb, kot je covid-19, pojavljajo skrb zbujujoče razmere z nepredvidljivimi posledicami in ignoranco hitro zamenja panika.

Se znamo še čuditi čudežu življenja ali le gremo, kamor nas vodni tok nese?

Privadili smo se na instant življenje, kjer so nam multinacionalke že vse pripravile: od juhe v prahu do različnih paketov storitev in potovanj, ki bistveno vplivajo na življenje ljudi in jih uniformirajo ter programirajo, epigenetsko in fenotipsko. Zato ne moremo govoriti le o razvoju medicine, če se drugi družbeni podsistemi ujamejo v instant rešitve. Glejte, premalokrat se zavedamo, da ob spremembi življenjskega sloga in umiritvi blaznega, nezdravega požrešnega gona po napredku razvoj določenih bolezni ne bi bil mogoč. Jasno je, da krajši delovni čas in dobre delovne razmere blagodejno vplivajo na zdravje ljudi. In zato se vse več ljudi umika v sonaravno bivanje, stran od ekonomskega sistema. Kar že nakazuje naravni in spontani klic k sonaravnemu in trajnostnemu, saj smo trenutni razvoj zavozili v ekstrem, in to je v brezdušni uničujoč materializem. Namesto pestrosti oblik, barv in okusov, raznolikih idej ▶

FOTO GEN-I

vse postaja replicirano. Kopije se pojavljajo na vseh področjih proizvodnje, od torbic, oblik avtomobilov, hamburgerjev do celo človeških obrazov, kot trend, z namenom dobička.

Dr. Golob, lahko bi torej rekli, da je trajnost neki presežek, ki zahteva celovitost?

Če želimo trajnostno živeti, moramo to seveda najprej ponotranjiti, da tako tudi razmišljamo in čutimo. Obenem je dobro ljudem dati prostor, da se naravno razvijajo, kar je vedela že Maria Montessori, ki je znana po svoji izjemni metodi vzgoje otrok, katere velik privrženec sem tudi sam.

Stvari so pravzaprav preproste. In če sledimo kakovosti, ki temelji na trudu in vzgoji vrednot, je trajnost sama po sebi posledica. Tako nas na primer delo na vrtu in sajenje sadja in zelenjave uči, koliko truda in dela je nujno vložiti in koliko časa počakati, da dozorijo plodovi. Enako velja za človeka in njegov razvoj. In to je trajnost, ki se meri na daljši rok.

Dr. Ahčan, se farmacevtska stroka po vašem mnenju trudi za trajnostno gospodarsko rast in trajnostno medicino?

Kompetenten kirurg mora izhajati iz trdne in široke baze osnovnih kirurških tehnik in nežnega ravnanja s tkivi. Na te osnove nato kritično vključuje novosti. Zavedati se je treba, da nas novosti na vseh področjih bombardirajo z vseh strani in ob ustreznem marketingu, v katerem deluje skupina posebno izobraženih ljudi, ki ima za cilj večjo prodajo, tudi uspešno in (pre)hitro vstopijo v klinično prakso. Posamezne slabosti se lahko odkrijejo šele pozneje in le redko lahko zdravnik pacientu odgovori na vprašanje, kaj se bo z novim materialom v telesu zgodilo čez 10 ali 20 let, zlasti glede na daljšo življenjsko dobo ljudi.

Dr. Golob, v svetu je močan vpliv t. i. partnerske ekonomije, ki poudarja drugačno razumevanje poslovanja. Sama ji rečem ekonomija uvida. Kakšna je povezava med ekonomijo uvida in zeleno preobrazbo?

Partnerska, sodelovalna oz. participatorna ekonomija ustvarja drugačno razmerje moči. Dandanes so vlaganja v gospodarstvo drugačna: stara tradicionalna razmerja se izgublajo, a se

»Posel je eno, a okolje ni nekaj drugega. Vsi smo del narave, imamo le ta planet, na katerem bivamo.«

DR. ROBERT GOLOB

sočasno gradijo nova. In če smo nekoč verjeli v zlato, zdaj verjamemo v informacije, kreativne rešitve in inovativne ideje. Od ekonomije pridnih rok in delovne sile prehajamo v ekonomijo pametnih glav, smisla in uporabniške izkušnje.

Bodo podnebne spremembe nagnile tehtnico v smer streznitve?

Morda bodo pripomogle k paradigmatškemu preklapu. So dejstvo in nas silijo k preobrazbi vrednot. In bistvo drugačnega poslovanja se skriva v ideji, da veliki umi presežejo ovire nekdanjega še neglobaliziranega sveta: ustvarjajo se dinamična, na znanju, izkušnjah in prenosu veščin temelječa mednarodna interdisciplinarna okolja, ki so podprta s semantičnim medmrežjem. In to je ne nazadnje eden izmed ciljev zelene preobrazbe, ki temelji na drugačnem razmerju moči: moč se vrne posamezniku dobesedno v roke.

Ko družba in gospodarstvo z zdravo definicijo rasti podpirata druge podsisteme in njihove izvirne ideje, tudi npr. medicino, se zgodi paradigmatški preklap. To je sprememba ključnih načinov razmišljanja, na katerih temelji naš nazor.

Gospodarstvo torej lahko daje podporo idejam in invencijam, vračajoč družbi tako duhovni kot materialni kapital. Gre za solidarnost in pravičnost, ki sta gradnika nove paradigme.

Dr. Ahčan, kaj za vas pomeni trajnostno dobro za posameznika? Temu vidiku lahko po vzoru gospodarstva, kot smo nakazali, rečemo tudi trajnostna medicina.

Izhajati je treba iz potreb in želja vsakega posameznika in ne ljudi, ki iz naslanjača varne pisarne tudi na račun zdravja potrošnikov tekmujejo z drugim pomembnejšem iz naslanjača varnega okolja predvidljivih nagrad. Svet ne sme (p)ostati velika šahovska plošča, kjer nevidna roka šahista poljubno premika figure in jih tudi žrtvuje za lastne visoke cilje. Vsak posameznik naj ozavešči, da je telo eno samo od rojstva do smrti in da je življenje maraton. Da se teče po etapah, po vijugasti cesti. Spanje, prehrana, telesna aktivnost in psihična odpornost so osnova za delovanje »telesnega stroja«. Zato bi se lahko v posameznih segmentih vrnili v preteklost (pridelava zdrave hrane) in se sprijaznili z dejstvom, da se nečesa priučimo le po korakih, z redno vajo in ponavljanjem. A hoja od točke A do točke B je danes privilegij redkih posameznikov, ki sami razpolagajo s svojim časom in življenjem. Marsikdo od nas vedno znova le hiti in izpolnjuje dnevne, mesečne in letne naloge, skladno s planom in zahtevami, ki so včasih same sebi namen. Preventiva bi čim bolj morala zamenjati

kurativo, tako pa prepogosto iščemo rešitve za probleme, ki si jih ustvarjamo sami.

Oba sta očeta in vizionarja. Se vama zdi, da je vzgoja ena ključnih veščin, ki se v času virtualnega izgublja? Ali drži teza, da tisti, ki je uspešen pri samovzgoji, šele lahko in zmore vzgajati druge?

Dr. Golob: Zagotovo vaše trditve držijo; a vzgoja ni samo harmonično stanje. Pogosto zahteva neki notranji konflikt ali boj. Ali tekmo z zunanjim okoljem. To, da se trudimo biti boljši ali vsaj ne zaostajati za drugimi, ni nujno negativna lastnost. Zagotovo so tako pozitivni kot negativni učinki tekmovalnosti. Lahko je podporna, gradilna in pomaga pri osebni rasti in razvoju; lahko pa je sovražna in rušilna ter temelji na jemanju okolici in drugim. Podobno velja za ego posameznika: če želimo nekaj ustvariti, brez trdno postavljenih stališč in suverena jaza oz.

»Preventiva bi čim bolj morala zamenjati kurativo, tako pa prepogosto iščemo rešitve za probleme, ki si jih ustvarjamo sami.«

DR. UROŠ AHČAN

ega ne gre. A seveda se ta isti ego lahko sprevrže v svoje nasprotje in postane zagrenjen in v moč usmerjen jaz, ki začne načrtno onemogočati vse, ki so uspešnejši. In prav imate, »vzgoja samega sebe« je pogoj za dobro vzgajanje drugih. In vzgoja, ki temelji na jasnih načelih pravic in dolžnosti, postavi zdrave temelje osebnosti. Če teh ni, človek v življenju zaostaja ali klone. Vzgojanje se nadaljuje v odrasli dobi, ko se učimo medosebnih vrednot v vseh odnosih, kjer se srečujemo. Tako kot se otrok preizkuša z izkušanjem barv življenja, se odrasel človek z vlogami, ki jih nosi in odigra, oblikuje v dozorelo osebnost.

Dr. Ahčan: Vzgoja je osnovni element vsakega razvoja. Pri njej sta pomembna tako učitelj kot učenec. Pomembno je, da ima učenec več učiteljev ter več pogledov in rešitev za isti problem, kar vpliva na večnivojski razvoj, in tako lahko učenec postopoma nadgradi učitelja. V medicini je problem skrivanja idej in tehnik redke pojave, v industriji in proizvodnji pa je bolj pogost, saj na primer novosti in idej Coca-Cole ne predstavijo na kongresu PepsiCa. A vendar tudi v medicini primanjkuje iskrenih učiteljev, ki bi zlahka prikazali tudi lastne napake ali slabe odločitve in učili, da je noviteta mogoča le prek medija poguma in osebne moči, ki zmore prenesti tudi napako ali zmoto. Konformizem varnosti je strup za vsak razvoj in vsako rast. Zame je najbolj učinkovit spoj zagnanosti in življenjske energije mladega zdravnika ter modrosti in izkušenosti starejšega. Vzgoja je lahko tudi ukalupljanje. Bolj kot vzgoja je pomembno sodelovanje, pri čemer vsakdo prispeva svoj delček k boljši rešitvi problema.

Dr. Golob, kako vidite našo prihodnost?

Verjetno bi nas kakršnakoli resna zunanja grožnja v hipu streznila: razklala ali zedinila. Počasi tudi skeptiki priznavajo, da nam grozijo podnebne spremembe; da pač nismo vsega peljali korektno; da jemo pogačo, ki bi morala pripadati našim zanamcem. V podjetju GEN-I intenzivno razmišljamo o prihod-

FOTO MANUEL HAHN

nosti. Tako na primer pojem energije razumemo širše. Lahko kot življenjsko silo ali moč, ki nas napaja. In vrst energije je neskončno mnogo: imamo čustveno, psihično, umsko, duševno in telesno energijo, ki določa naš domet in omejitve. Energijo kot ljudje med drugim dobimo s hrano in v kemijsko-fizikalnem smislu je zelo pomembno, kaj jemo. Hrana je dobre ali slabe kakovosti. Če imate doma vrt in jeste domačo hrano, te razlike poznate. V podjetju GEN-I razmišljamo o človeku prihodnosti. O človeku, ki bo znal biti, sočutiti in ohranjati.

Dr. Ahčan, kako pa je z našo pozornostjo? Če le mislimo in analiziramo, ostane sploh kaj časa za čutenje? Dalajlama je nekje zapisal, da ima človeštvo dovolj uspešnih ljudi, da pa mu primanjkuje sočutnih, ljubečih in ljubezen darujočih posameznikov.

Da, to je bistveni element, začimba jedi, če želite. Tega čutenja v medicini vse bolj primanjkuje, pa ne zato, ker se ne bi zavedali pomena empatije in čustev, a nimamo dovolj prostora za njihovo izražanje. Obenem se je spremenila celotna družba, ker imamo na drugi strani prav tako ljudi, ki jim primanjkuje sočutja. Bodisi izgorele sodelavce ali paciente, ki so prepolni nereálnih obljub, ki sebično zahtevajo in ob tem pozabijo na druge ljudi v stiski in dejstvo, da je medčloveški odnos dvosmeren. In da je odmev posledica krika. Veliko jih pozabi, da so zdravstveni delavci najprej ljudje s svojimi čustvi in problemi, ki tudi radi slišijo besedo hvala. Družba je kot zakon dveh: če ne ohranjata živosti strasti in spoštovanja drug do drugega, za vedno izgubita žar.

@svetkapitala@delo.si